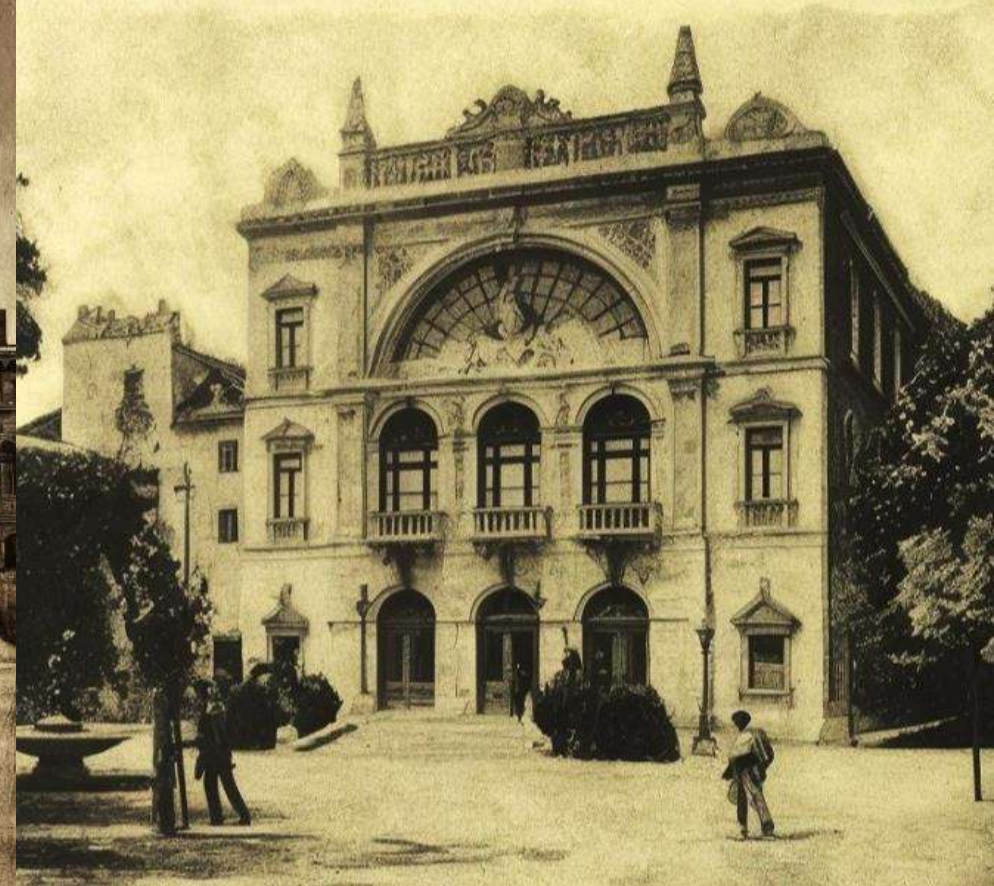

Kazališni život Splita od sredine 19. stoljeća

Dvije studije slučaja:
Teatro Bajamonti i Općinsko kazalište

Ivana Tomić Ferić

(OPERISM) IP – UNIZD 2025, MT 27005.

PRVA STUDIJA
SLUČAJA:
TEATRO BAJAMONTI
(1859-1881)

IZVORI I METODOLOGIJA

- ◊ oskudnost arhivskih izvora
- ◊ ključni izvori: narodnjački list *Il Nazionale* koji je kao polutjednik počeo izlaziti u Zadru 1862. s tjednim dodatkom na hrvatskom jeziku pod nazivom *Narodni list* te autonomaško glasilo *L'Arvenire*, koje je izlazilo u Splitu od 1876.
- ◊ od izvorne građe konzultirat će se libretne knjižice opernih predstava, programi koncerata i plakati s najavama i opisom navedenih priredaba (knjižice libreta, tiskane na talijanskom jeziku sačuvane su u Muzeju grada Splita u Arhivu splitskog kazališta pod signaturom HR-MGS: K(azalište) 2/ kutije I, II-XI)

Illustrazione del Teatro Bajamonti in Spalato (1860), brošura pohranjena u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu (u dva primjerka, SkST: I 4 E 184 i I 1 D 3)

ILLUSTRAZIONE DEL TEATRO BAJAMONTI

IN
SPALATO

Autore: *Bajamonti*

SPALATO
Tip. V. Olivetti e Giovannini
1860.
Fondale alla libreria Sca.

ANTONIO D. BAJAMONTI

AD ANTONIO D. BAJAMONTI

CITTADINO ONORATO
PODESTÀ DI SPALATO
DELLE ARTI BELLE CULTORE
CON STIMA E RISPETTO
L'EDITORE DEDICA.

— 6 —

Spalato, questa città delle grandi memorie, rinnovandosi non pure nel suo nome col progresso delle storie, alla metà circa del passato secolo scriveva già prepotente il bisogno d'un Teatro, e non saziava — Ah! pur troppo grave! — il suo Palazzo Comunale, omaggiava in un Teatro, sufficiente per i tempi d'allora.

Da quell'epoca cominciarono i Spalatin a gustare le nozze onorate della scena, e intravedere l'influenza diretta esercitata sulla civiltà, e sul progresso — Ma la vecchia idea essendo assesa e non vinta dalle nuove, si pensò che l'utile ed il diletto superchì potrebbero essere inestesi; quindi nel 1820 un Decreto ordinava la demolizione di quel Teatro — Le ragioni addotte in tale Decreto erano meri pretesti. Dicevasi che il Teatro era cadente, quantunque testimonio vivente attento che quel fabbricato di nuovo stile era solidissimo, e che per attardare l'azione d'un altro più solido e più adatto? Che che ne sia, egli è un fatto penoso il pensare che fino dal 1820 si ebbe un bell'attendere per vedersi porre la prima pietra —

Dopo parecchi anni di tale *Festività*, a non so che giacchiere sotto la capra l'idea di fabbricare un Teatro — E di fatto nacque l'anno per le arti belle, con dovizia lavale, e mille lodee slagnate, che servirono di coperte, ne erigeva uno nel locale del *Lazzaretto* — Quando per intanto della divina Provvidenza un Decreto Sovrano nell'anno 1845 decretò il dissolvimento di questa *Scena* novella, onde in luogo d'Arlecchini o Pantaloni vi solennizzassero i cavalli ed i bovi degli Ottomani; giacchè quel luogo veniva destinato ad una delle *Corone Turche*, come lo è al dì d'oggi —

E così fino al 1850 a poveri di Novelli, s'aggiunsero da un Teatro all'altro — Di questi, o lettori, non voglio tesservi la discazione, affinché tu non abbi a ridere di quelle *baracche* e *stecchi*, in cui noi cravamo condannati ad udire le parole dei sommi.

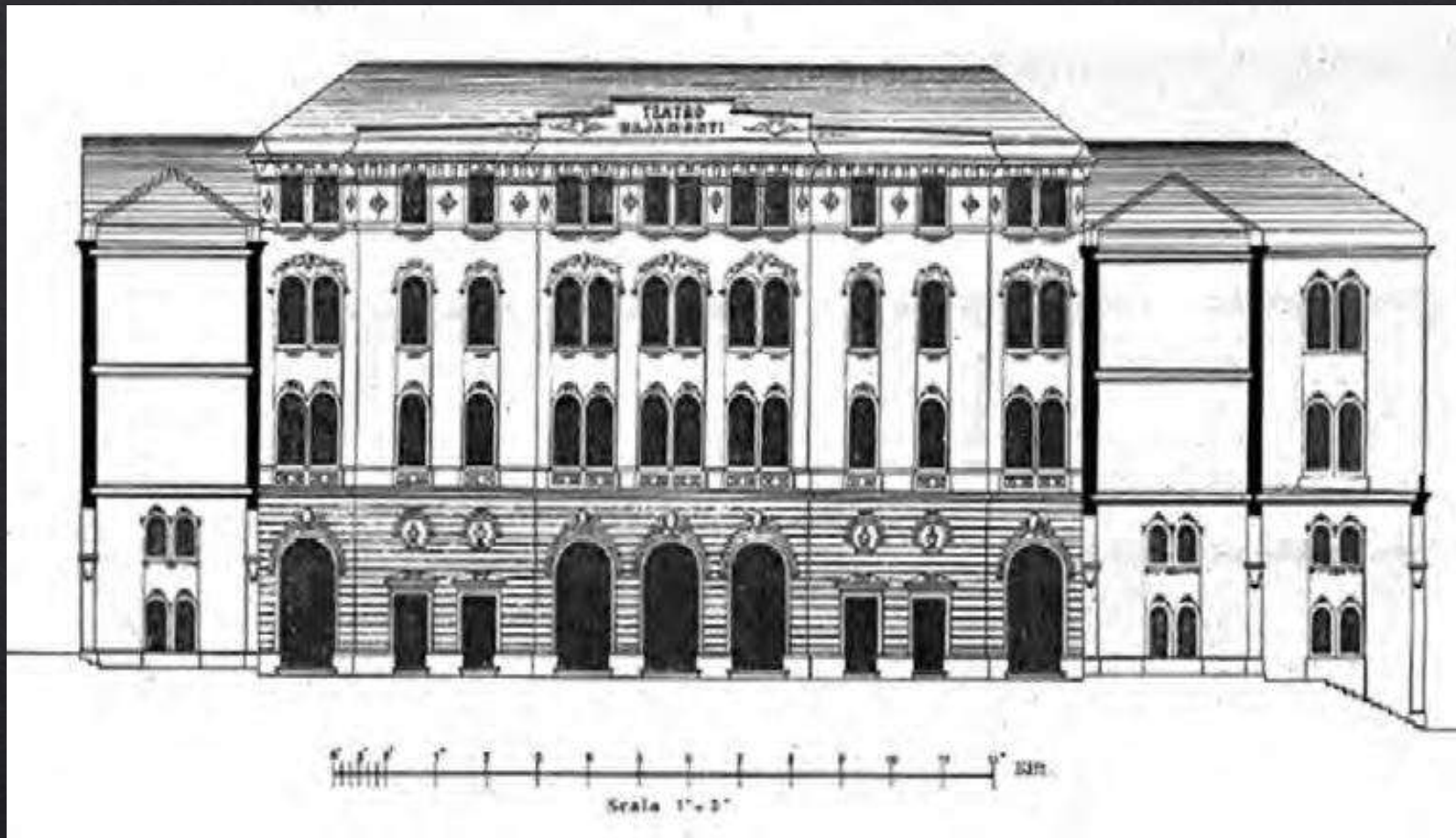
In quell'anno appunto formavasi una Società, che da patria e gentile pensiero ispirata, stabiliva erigere un Teatro, nella parte meridionale del giardino Hannoni, incaricando l'istituto Medusa a proporre un tipo degno del suo nome — *Medusa* fu loro — Il tipo era bellissimo — La Società milita più che mai — Ma..... non..... dirò le opinioni di coloro che non avevano un interesse diretto, per motivi di elica, o che sa io, cominciarono ad essere contrarie, tanto da divenire acerrime — La Società non allentata dal vero spirito d'associazione, e, a dirlo francamente, facendo mostra di poco civile costanza, retrocesse, distruggendo la fatica di tanti anni, e ricacciando del pari a quando il Governo graziosamente aveva concesso.

In questo frattempo abbiamo il Teatro Ristori, che come i quotidiani suoi antecessori ritrovava fra i trapassati —

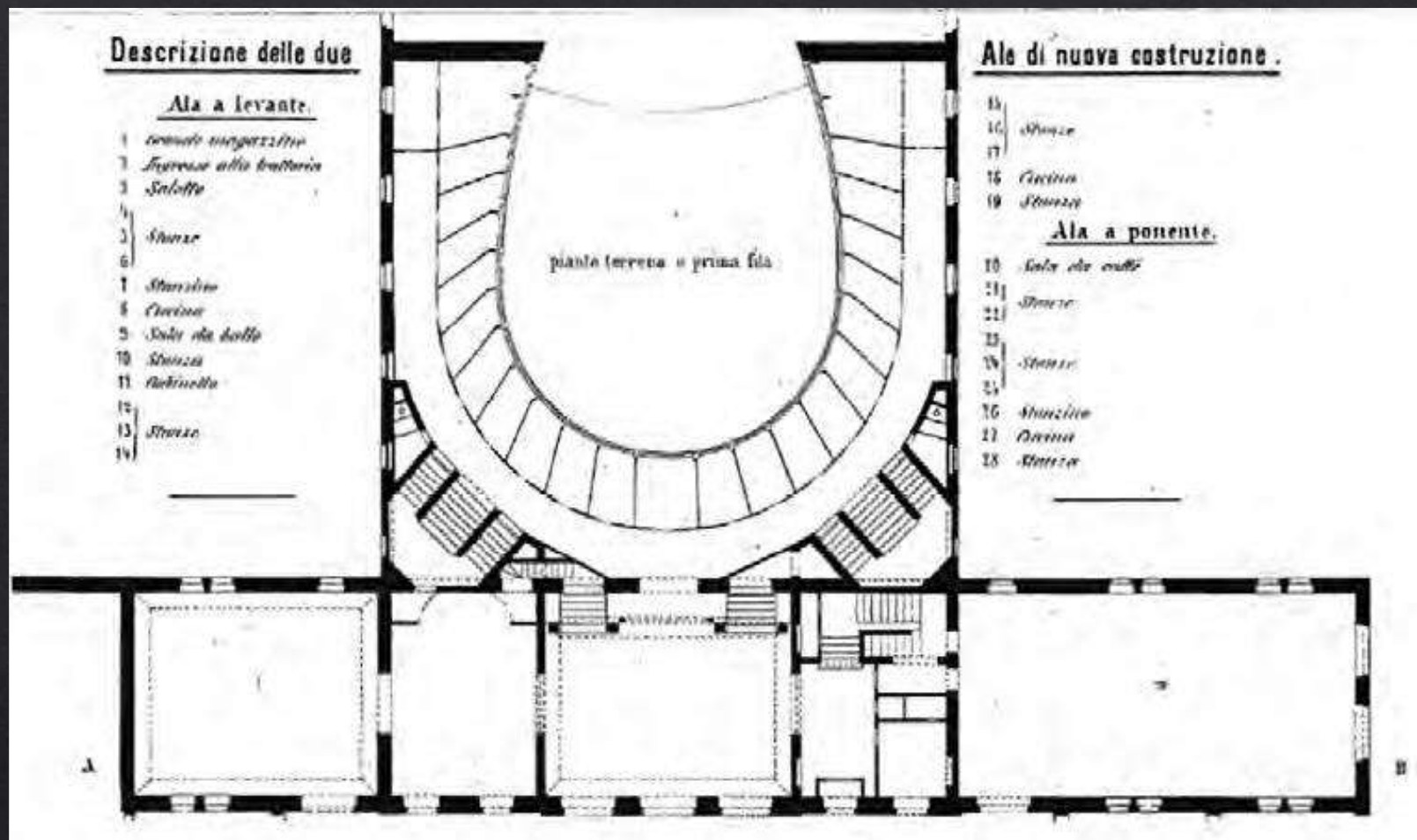
Antonio Bajamonti (1882–1891)

- ♦ časni građanin, gradonačelnik Splita i „pokrovitelj lijepih umjetnosti koji je dao izgraditi kazalište“
- ♦ njegovom zaslugom, najveći grad Dalmacije, dobio je 1859. nakon svega 150 dana gradnje na sjevernome dijelu Marmontova perivoja veliko i raskošno kazalište, „najbogatije na hrvatskome jugu”

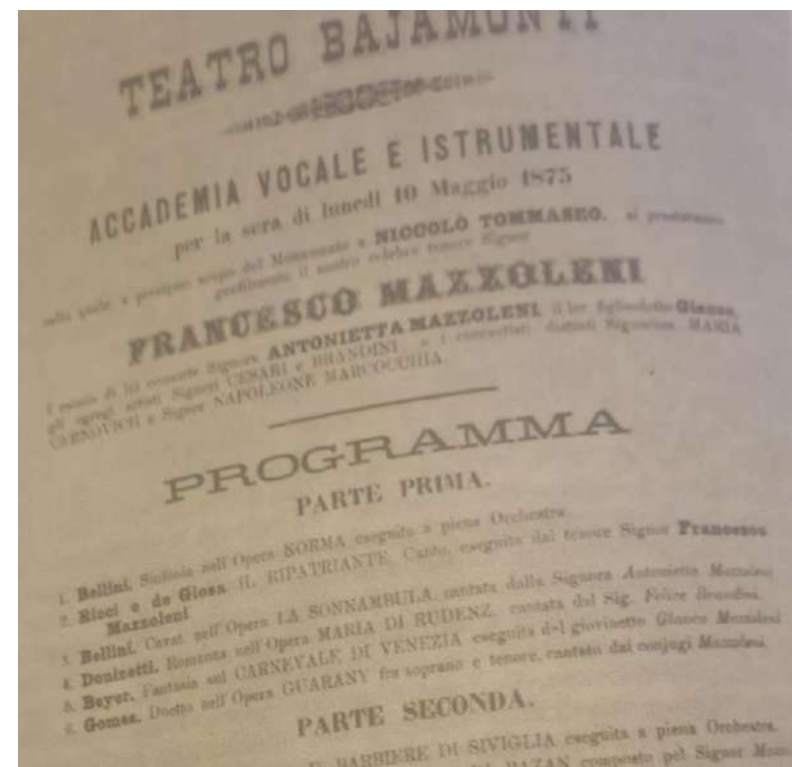
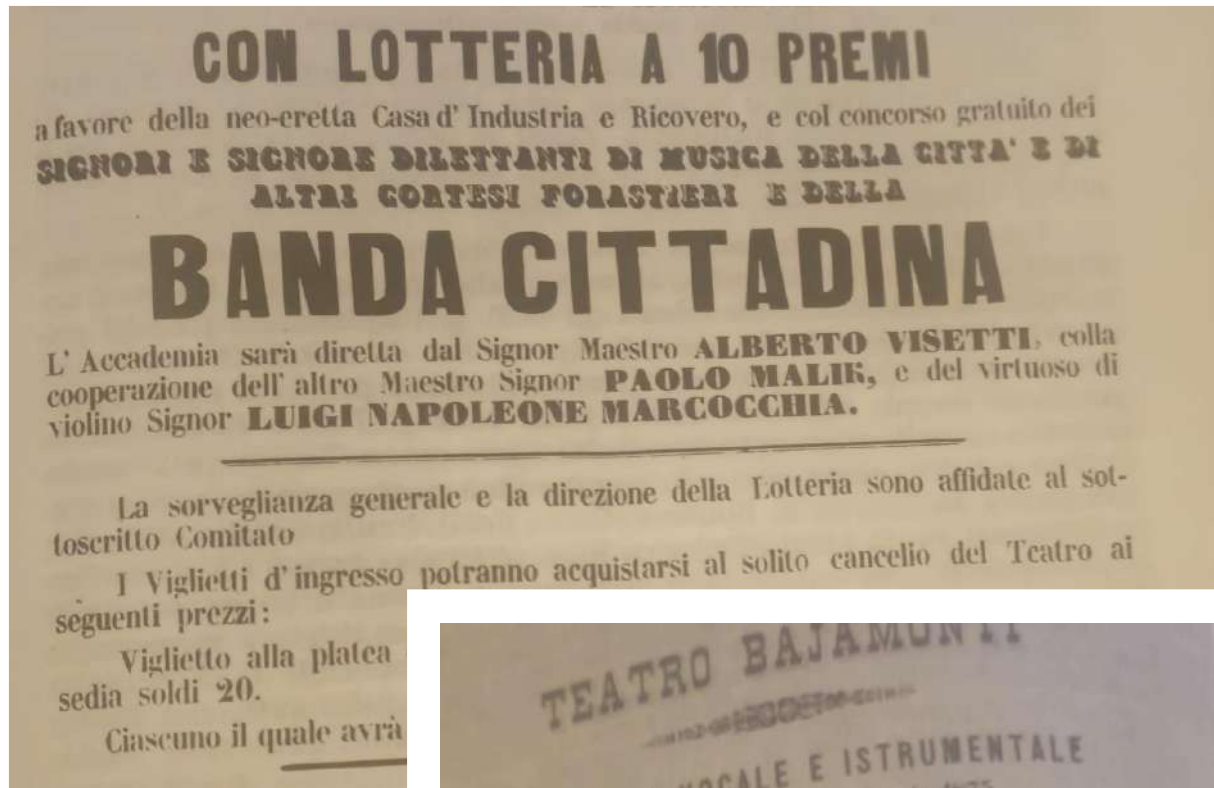
Giovanni Battista Meduna (1800-1886):
projekt *Teatro Bajamonti* → fasada zgrade

Giovanni Battista Meduna, projekt *Teatro Bajamonti* → tlocrt gledališta

TEMATSKE JEDINICE

- ◊ pregledom tiska i sačuvanog izvornog gradiva pokušat će se rekonstruirati repertoar i izvoditelji unutar dvadesetdvogodišnjeg postojanja i djelovanja *Teatra Bajamonti*
- ◊ dvije vrste priredaba:
 - a) operne predstave gostujućih, dominantno talijanskih družina kojima su se vremenom pridruživali kao instrumentalisti, a katkad i kao dirigenti, splitski profesionalci i amateri
 - b) koncertne priredbe mješovitog programa i često prigodnog značaja, kakve su uglavnom pod nazivom *Accademia vocale e instrumentale* priređivali domaći glazbenici ili njihovi gosti iz susjednih gradova

◆ *Teatro Bajamonti* – kazalište izvršavalo svoju kulturnu misiju; potpuno izgorjelo u požaru 14. svibnja 1881.

◆ postalo kamenom smutnje u odnosima splitskih narodnjaka i autonomaša

◆ politički slom Bajamontija praćen uništenjem njegova kazališta

◆ Split ostaje bez pravog kazališnog prostora; priredbe se povremeno održavaju u zamjenskim, improviziranim i potrebama prilagođenim prostorima

◆ novo kazalište otvoreno 1893.

◆ više od 1000 posjetitelja – u ono vrijeme najveće na Balkanu

DRUGA STUDIJA SLUČAJA: OPĆINSKO KAZALIŠTE U SPLITU (1893 nadalje)

1893. – *Općinsko kazalište* službeno otvoreno (6. svibnja)

1898. – osnivanje ansambla *Hrvatskoga dramatičnog društva u Splitu*; kazališni život kasnije održavaju kazališni amateri i entuzijasti te tzv. *Hrvatsko kazališno društvo za Dalmaciju*

1920. – prva obnova zgrade; osnivanje prvog profesionalnog dramskog ansambla (*Narodno pozorište za Dalmaciju*)

1928. – profesionalno kazalište ukinuto; spojeno sa sarajevskim kazalištem

1928. – 1936. – djeluje *Gradska opera i opereta*, odnosno *Splitsko kazališno društvo* koje izvodi dramske, operne i operetne predstave

1940. – kazalište obnovljeno; osnovano *Hrvatsko narodno kazalište u Splitu*

1941. – kazališne aktivnosti prekinute zbog talijanske okupacije

1945. – **danas** – *Hrvatsko narodno kazalište u Splitu* ponovno uspostavljeno i neprekidno djeluje

1970. – zgrada kazališta gotovo potpuno uništena u požaru

1978. – 1980. – velika rekonstrukcija i proširenje; ponovno otvorenje 19. svibnja 1980. godine

TEMATSKE JEDINICE

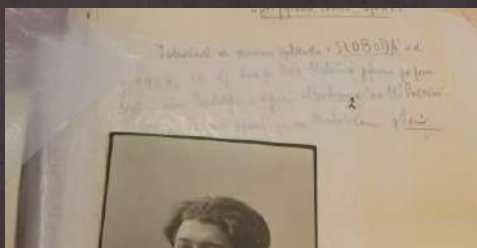
- ◆ pojedinačne jedinice analize
- ◆ hemerotečna građa i prikaz kazališnog i glazbenog života kroz prizmu novinskih članaka, kritika i periodike
- ◆ drugi dio analize, odnosi se na obradu pojedinačnih, uglavnom osobnih i obiteljskih, do danas neobrađenih arhivskih fondova i na upotpunjavanje biografija pojedinih dionika splitskog glazbenog i kazališnog života na prijelazu u 20. stoljeće i u njegovoj prvoj polovici

IZVORI I METODOLOGIJA

- ◆ *Narod* (1884–1894), prve splitske novine na hrvatskom jeziku
- ◆ *Jedinstvo* (1894–1905) i *Naše jedinstvo* (1905–1918)
- ◆ *Novo doba* (1918–1941), jedno od najdugovječnijih i najutjecajnijih glasila u Dalmaciji u razmatranom razdoblju

- ❖ vrijedna po količini obuhvaćenog gradiva, njegovoj raznovrsnosti i informativnoj vrijednosti
- ❖ fascikl *Građa za glazbeni život Splita nakon 1918.* → svežnjevi o splitskom *Općinskom kazalištu* → izvorna građa o repertoaru i solistima

DISEMINACIJA

Članci

Konferencije

Okrugli stolovi

Virtualne izložbe, koncertne izvedbe, notna izdanja

Javna predavanja i suradnja s kulturnim institucijama

HVALA NA PAŽNJI!

ivanatf@ffst.hr

